Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ANTHONY MICHAEL COLLINS
της 4ης Οκτωβρίου 2024[1]

Υπόθεση C-292/23

Ευρωπαϊκή Εισαγγελία
κατά
I.R.O.,
F.J.L.R.

[αίτηση του Juzgado Central de Instrucción nº 6 de la Audiencia Nacional
(έκτου τακτικού ανακριτή του ανώτερου ειδικού δικαστηρίου, Ισπανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Ευρωπαϊκή Εισαγγελία – Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1939 – Άρθρο 42, παράγραφος 1 – Διαδικαστικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων – Κλήτευση μάρτυρα – Εθνική ρύθμιση η οποία αποκλείει τον άμεσο δικαστικό έλεγχο από τα εθνικά δικαστήρια – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας – Αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας»

Εισαγωγή

1. Για την καταπολέμηση των ποινικών αδικημάτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης συστάθηκε με τον κανονισμό 2017/1939[2] η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ως «ανεξάρτητ[ος]» και «αδιαίρετ[ος] οργανισμ[ός] της Ένωσης που λειτουργεί ως ενιαία Εισαγγελία με αποκεντρωμένη δομή»[3]. Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία οργανώνεται σε δύο επίπεδα: το κεντρικό επίπεδο αποτελείται από την Κεντρική Εισαγγελία, η έδρα της οποίας βρίσκεται στο Λουξεμβούργο, το δε αποκεντρωμένο επίπεδο αποτελείται από Ευρωπαίους εντεταλμένους εισαγγελείς οι οποίοι εντάσσονται στις έννομες τάξεις των κρατών μελών[4]. Οι Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και ενεργούν για λογαριασμό της, ενώ παράλληλα ενσωματώνονται λειτουργικά στις οικείες εθνικές

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

[2] Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1939 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 2017, σχετικά με την εφαρμογή ενισχυμένης συνεργασίας για τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας (ΕΕ 2017, L 283, σ. 1· στο εξής: κανονισμός για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία). Ο κανονισμός για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία θεσπίστηκε μέσω του μηχανισμού της ενισχυμένης συνεργασίας κατ' άρθρον 86 ΣΛΕΕ. Στο πλαίσιο του κανονισμού αυτού, ως «κράτος μέλος» νοείται, κατά κανόνα, κράτος μέλος που συμμετέχει στην ενισχυμένη συνεργασία (άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία).

[3] Άρθρο 3, παράγραφος 1, άρθρο 6, παράγραφος 1, και άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία.

[4] Άρθρο 8, παράγραφοι 2 έως 4, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία.

δομές δίωξης[5]. Είναι υπεύθυνοι για τη διεξαγωγή ερευνών[6], τη δίωξη αξιόποινων πράξεων και την παραπομπή υποθέσεων ενώπιον της δικαιοσύνης, ασκώντας τόσο τις αρμοδιότητες που τους αναθέτει ευθέως ο κανονισμός για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία όσο και εκείνες που τους ανατίθενται υπό την ιδιότητά τους ως εθνικών εισαγγελέων[7].

2. Κατά την άσκηση των καθηκόντων της, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία όχι μόνο συνεργάζεται στενά με τις εθνικές αρχές των κρατών μελών, αλλά και βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στο εθνικό δίκαιο. Σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 3, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, «οι έρευνες και οι διώξεις που κινούνται για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας» διέπονται από τον εν λόγω κανονισμό, ενώ στον βαθμό που ένα ζήτημα δεν ρυθμίζεται από αυτόν εφαρμόζεται το εθνικό δίκαιο[8]. Η ίδια διάταξη ορίζει περαιτέρω ότι, κατ' αρχήν, εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο είναι το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένος ο εκάστοτε επιληφθείς Ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας. Πολλές διατάξεις του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, ιδίως διαδικαστικού χαρακτήρα[9], παραπέμπουν στο εθνικό δίκαιο όσον αφορά τις προϋποθέσεις εφαρμογής τους, καθώς και όσον αφορά τις διαδικασίες στις οποίες θα εφαρμόζονται.

3. Με την υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως του Juzgado Central de Instrucción nº 6 de la Audiencia Nacional (έκτου τακτικού ανακριτή του ανώτερου ειδικού δικαστηρίου, Ισπανία), υπό την ιδιότητά του ως «Juez de Garantías» (δικαστή αρμόδιου για την τήρηση των δικονομικών εγγυήσεων, στο εξής: δικαστή των εγγυήσεων)[10], ζητείται από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει για πρώτη φορά το άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Με τη διάταξη αυτή, αρμόδια για τον έλεγχο της νομιμότητας των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων καθίστανται τα εθνικά δικαστήρια[11]. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν συνάδει με την ως άνω διάταξη, καθώς και με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης, εθνική ρύθμιση η οποία αποκλείει από τον άμεσο δικαστικό έλεγχο τις αποφάσεις περί κλήτευσης μαρτύρων που εκδίδει ο Ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας.

5 Άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία.

6 Βάσει του άρθρου 13, παράγραφος 1, και του άρθρου 28, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, ο Ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας που είναι υπεύθυνος για τις έρευνες και τις διώξεις που έχει κινήσει, οι οποίες του έχουν ανατεθεί ή των οποίων έχει επιληφθεί κάνοντας χρήση του δικαιώματός του ανάληψης υπόθεσης (στο εξής: επιληφθείς Ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας), δύναται, σύμφωνα με τον κανονισμό αυτόν και το δίκαιο του οικείου κράτους μέλους, είτε να λάβει ο ίδιος μέτρα έρευνας και άλλα μέτρα είτε να δώσει σχετικές εντολές στις αρμόδιες αρχές του οικείου κράτους μέλους [πρβλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2023, G. K. κ.λπ. (Ευρωπαϊκή Εισαγγελία), C-281/22, EU:C:2023:1018, σκέψη 43].

7 Άρθρο 13, παράγραφοι 1 και 3, και αιτιολογική σκέψη 43 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία.

8 Στο οποίο παραπέμπει και η αιτιολογική σκέψη 88, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία.

9 Άρθρα 26 έως 42 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία.

10 Ο Ισπανός νομοθέτης εισήγαγε τον θεσμό του του δικαστή των εγγυήσεων προκειμένου να ασκείται δικαστικός έλεγχος επί των δραστηριοτήτων έρευνας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας (βλ. σημείο 36 των παρουσών προτάσεων).

11 Επιπλέον, με το άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, τα εθνικά δικαστήρια καθίστανται αρμόδια και για τον έλεγχο τυχόν παραλείψεως της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας να εκδώσει διαδικαστική πράξη την οποία έχει νομική υποχρέωση να εκδώσει δυνάμει του εν λόγω κανονισμού και η οποία προορίζεται να παραγάγει έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων. Η υπό κρίση υπόθεση δεν αφορά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης – Ο κανονισμός για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία

4. Στο μέτρο που είναι κρίσιμες για τις περιστάσεις της υπό κρίση προδικαστικής παραπομπής, οι αιτιολογικές σκέψεις 86 έως 89 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία διαλαμβάνουν τα εξής:

«(86) Σύμφωνα με το άρθρο 86 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ, ο νομοθέτης της Ένωσης δύναται να προβλέπει τους κανόνες που ισχύουν για τον δικαστικό έλεγχο των διαδικαστικών πράξεων που διενεργεί η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία κατά την άσκηση των καθηκόντων της. Η εν λόγω αρμοδιότητα που παρέχεται στον νομοθέτη της Ένωσης αντικατοπτρίζει την ιδιαίτερη φύση των καθηκόντων και της δομής της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, που τη διακρίνει από όλα τα άλλα όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης και απαιτεί την εφαρμογή ειδικών κανόνων δικαστικού ελέγχου.

(87) Σύμφωνα με το άρθρο 86 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ασκεί ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων των κρατών μελών την ποινική δίωξη των αδικημάτων αυτών. Οι πράξεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας κατά τις έρευνές της συνδέονται στενά με την ποινική δίωξη που ενδέχεται να προκύψει από αυτές και παράγουν με τον τρόπο αυτόν αποτελέσματα στις έννομες τάξεις των κρατών μελών. Σε πολλές περιπτώσεις οι πράξεις θα εκτελούνται από τις εθνικές αρχές επιβολής του νόμου, οι οποίες θα ενεργούν σύμφωνα με τις εντολές της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, σε κάποιες δε περιπτώσεις κατόπιν έγκρισης από εθνικό δικαστήριο. Αρμόζει επομένως να εξεταστεί το ενδεχόμενο να υπόκεινται σε έλεγχο από τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες που ορίζει το εθνικό δίκαιο, οι διαδικαστικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων.

Με την πρόβλεψη αυτή θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο από τα εθνικά δικαστήρια οι διαδικαστικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας οι οποίες εκδίδονται πριν από την απαγγελία κατηγορίας και προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων (στους οποίους περιλαμβάνονται ο ύποπτος, το θύμα και άλλοι ενδιαφερόμενοι τα δικαιώματα των οποίων ενδέχεται να θιγούν από τέτοιες πράξεις). […]

Προσφυγές ενώπιον των αρμόδιων εθνικών δικαστηρίων για παραλείψεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας είναι οι προσφυγές εκείνες που αφορούν διαδικαστικές πράξεις τις οποίες η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία έχει νομική υποχρέωση να εκδώσει και οι οποίες προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων. Σε περίπτωση που η εθνική νομοθεσία προβλέπει δικαστικό έλεγχο σχετικά με τις διαδικαστικές πράξεις που δεν προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων ή για προσφυγές που αφορούν άλλες παραλείψεις, δεν θα πρέπει να δίνεται η ερμηνεία ότι ο παρών κανονισμός θίγει τις σχετικές νομικές διατάξεις. Επιπρόσθετα, τα κράτη μέλη δεν θα πρέπει να υποχρεούνται να προβλέπουν δικαστικό έλεγχο από τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια σχετικά με διαδικαστικές πράξεις που δεν προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων, όπως είναι ο διορισμός εμπειρογνωμόνων ή η επιστροφή των εξόδων των μαρτύρων.

Τέλος, ο παρόν κανονισμός δεν θίγει τις εξουσίες των εθνικών δικαζόντων δικαστηρίων.

(88) Η νομιμότητα των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων θα πρέπει να υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Συναφώς, θα πρέπει να διασφαλίζεται η ύπαρξη αποτελεσματικών ένδικων βοηθημάτων και μέσων, σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 19 παράγραφος 1 της ΣΕΕ. Επιπλέον, όπως τονίζεται στη νομολογία του Δικαστηρίου, οι εθνικοί δικονομικοί κανόνες που διέπουν τις προσφυγές για την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων που απονέμει το δίκαιο της Ένωσης δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που διέπουν αντίστοιχες προσφυγές της εσωτερικής έννομης τάξης (αρχή της ισοδυναμίας) και δεν πρέπει να καθιστούν πρακτικά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας).

Όταν τα εθνικά δικαστήρια ελέγχουν τη νομιμότητα των εν λόγω πράξεων, δύνανται να το πράττουν βάσει του δικαίου της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένου του παρόντος κανονισμού, καθώς και βάσει του εθνικού δικαίου, το οποίο εφαρμόζεται όταν κάποιο ζήτημα δεν καλύπτεται από τον παρόντα κανονισμό. Όπως υπογραμμίζει η νομολογία του Δικαστηρίου, τα εθνικά δικαστήρια θα πρέπει να υποβάλλουν πάντοτε προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο όταν έχουν αμφιβολίες όσον αφορά το κύρος των πράξεων αυτών σε σχέση με το δίκαιο της Ένωσης.

[…]

(89) Η διάταξη του παρόντος κανονισμού σχετικά με τον δικαστικό έλεγχο δεν τροποποιεί τις εξουσίες του Δικαστηρίου για τον έλεγχο των διοικητικών αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων, δηλαδή αποφάσεις που δεν λαμβάνονται κατά την εκτέλεση των καθηκόντων που αφορούν την έρευνα, τη δίωξη και την παραπομπή στη δικαιοσύνη. Ο παρών κανονισμός δεν θίγει εξάλλου τη δυνατότητα ενός κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου ή της [Ευρωπαϊκής] Επιτροπής να ασκήσουν προσφυγή ακύρωσης σύμφωνα με το άρθρο 263 δεύτερο εδάφιο της ΣΛΕΕ και το άρθρο 265 πρώτο εδάφιο της ΣΛΕΕ, καθώς και με τη διαδικασία επί παραβάσει των άρθρων 258 και 259 της ΣΛΕΕ.»

5. Το άρθρο 30 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, το οποίο φέρει τον τίτλο «Μέτρα έρευνας και άλλα μέτρα», ορίζει τα εξής:

«1. Τουλάχιστον στις περιπτώσεις στις οποίες η υπό έρευνα αξιόποινη πράξη τιμωρείται με μέγιστη ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τεσσάρων ετών τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι ευρωπαίοι(-ες) εντεταλμένοι(-ες) εισαγγελείς δικαιούνται να διατάσσουν ή να ζητούν τα ακόλουθα μέτρα έρευνας:

α) διενέργεια έρευνας σε κλειστούς ή ανοιχτούς χώρους, μέσα μεταφοράς, ιδιωτικές κατοικίες, ενδύματα και κάθε άλλο προσωπικό είδος ή προσωπικό υπολογιστή […]·

β) λήψη μέτρων για την προσκόμιση κάθε σχετικού αντικειμένου ή εγγράφου […]·

γ) λήψη μέτρων για την προσκόμιση δεδομένων αποθηκευμένων σε υπολογιστή, κρυπτογραφημένων ή αποκρυπτογραφημένων […]·

δ) δέσμευση οργάνων ή προϊόντων εγκλήματος […]·

ε) παρακολούθηση των ηλεκτρονικών επικοινωνιών […]·

στ) παρακολούθηση και εντοπισμό ενός αντικειμένου με τεχνικά μέσα […].

[…]

4. Πέρα από τα μέτρα που αναφέρονται στην παράγραφο 1, οι ευρωπαίοι(-ες) εντεταλμένοι(-ες) εισαγγελείς δικαιούνται να ζητούν ή να διατάσσουν οποιαδήποτε άλλα μέτρα στο κράτος μέλος τους τα οποία είναι διαθέσιμα στους (στις) εισαγγελείς βάσει του εθνικού δικαίου σε αντίστοιχες εθνικές υποθέσεις.

5. Οι ευρωπαίοι(-ες) εντεταλμένοι(-ες) εισαγγελείς μπορούν να διατάξουν τα μέτρα των παραγράφων 1 και 4 μόνον όταν πιστεύουν ευλόγως ότι με το συγκεκριμένο επίμαχο μέτρο θα μπορούσαν να συλλεγούν πληροφορίες ή αποδεικτικά στοιχεία χρήσιμα για την έρευνα και εφόσον δεν είναι διαθέσιμα λιγότερο παρεμβατικά μέτρα με τα οποία θα μπορούσε να επιτευχθεί ο ίδιος στόχος. Οι διαδικασίες και οι μηχανισμοί για τη λήψη των μέτρων διέπονται από το ισχύον εθνικό δίκαιο.»

6. Το άρθρο 41 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εύρος των δικαιωμάτων των υπόπτων και των κατηγορουμένων», προβλέπει τα εξής:

«1. Κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων της η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία σέβεται πλήρως τα δικαιώματα των υπόπτων και των κατηγορουμένων τα οποία κατοχυρώνονται στον Χάρτη [των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης)], μεταξύ άλλων το δικαίωμα αμερόληπτου δικαστηρίου και τα δικαιώματα της υπεράσπισης.

2. Κάθε ύποπτος ή κατηγορούμενος στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας απολαύει κατ' ελάχιστο των διαδικαστικών δικαιωμάτων που προβλέπονται στο δίκαιο της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων των οδηγιών σχετικά με τα δικαιώματα των υπόπτων και των κατηγορουμένων στην ποινική διαδικασία όπως αυτές εφαρμόζονται από το εθνικό δίκαιο, όπως για παράδειγμα:

α) το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση, κατά τα προβλεπόμενα στην οδηγία 2010/64/ΕΕ·

β) το δικαίωμα ενημέρωσης και πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας, κατά τα προβλεπόμενα στην οδηγία 2012/13/ΕΕ·

γ) το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο και το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και ενημέρωσής τους σε περίπτωση κράτησης, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην οδηγία 2013/48/ΕΕ·

δ) το δικαίωμα σιωπής και το δικαίωμα στον σεβασμό του τεκμηρίου αθωότητας, κατά τα προβλεπόμενα στην οδηγία (ΕΕ) 2016/343·

ε) το δικαίωμα σε δικαστική αρωγή, κατά τα προβλεπόμενα στην οδηγία (ΕΕ) 2016/1919.

3. Με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων που αναφέρονται στο παρόν κεφάλαιο, οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι καθώς και τα άλλα πρόσωπα που συμμετέχουν στις διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας απολαύουν όλων των διαδικαστικών δικαιωμάτων που προβλέπονται για την περίπτωσή τους στο εθνικό δίκαιο που εφαρμόζεται, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας να

προσκομίζουν αποδείξεις, να ζητούν διορισμό εμπειρογνωμόνων ή διενέργεια πραγματογνωμοσύνης και ακρόαση μαρτύρων, καθώς και να ζητούν από την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία να λαμβάνει τέτοια μέτρα εκ μέρους της υπεράσπισης.»

7. Το άρθρο 42 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαστικός έλεγχος», ορίζει τα εξής:

«1. Οι διαδικαστικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων υπόκεινται σε έλεγχο από τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες που ορίζει το εθνικό δίκαιο. Το ίδιο ισχύει όταν η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία παραλείπει να εκδώσει διαδικαστικές πράξεις που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων και τις οποίες έχει νομική υποχρέωση να εκδώσει δυνάμει του παρόντος κανονισμού.

2. Το Δικαστήριο είναι αρμόδιο, σύμφωνα με το άρθρο 267 της ΣΛΕΕ, να αποφαίνεται με προδικαστικές αποφάσεις σχετικά με:

α) το κύρος των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας εφόσον τέτοιο ζήτημα εγείρεται ενώπιον οποιουδήποτε δικαστηρίου κράτους μέλους και θεμελιώνεται άμεσα επί του ενωσιακού δικαίου·

β) την ερμηνεία ή το κύρος διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένου του παρόντος κανονισμού·

[…]

3. Κατά παρέκκλιση από τα οριζόμενα στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, οι αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας να θέσει υπόθεση στο αρχείο, στο μέτρο που αμφισβητούνται απευθείας με βάση το δίκαιο της Ένωσης, υπόκεινται σε έλεγχο ενώπιον του Δικαστηρίου σύμφωνα με το άρθρο 263 τέταρτο εδάφιο της ΣΛΕΕ.

[…]

8. Το παρόν άρθρο δεν θίγει τον δικαστικό έλεγχο από το Δικαστήριο, σύμφωνα με το άρθρο 263 τέταρτο εδάφιο της ΣΛΕΕ, των αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που θίγουν τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων κατά τα οριζόμενα στο κεφάλαιο VIII και των αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που δεν αποτελούν διαδικαστικές πράξεις, όπως είναι οι αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που αφορούν το δικαίωμα πρόσβασης του κοινού στα έγγραφα ή οι αποφάσεις περί παύσης ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων, οι οποίες λαμβάνονται δυνάμει του άρθρου 17 παράγραφος 3 του παρόντος κανονισμού, ή οποιεσδήποτε άλλες διοικητικές αποφάσεις.»

Το ισπανικό δίκαιο

8. Το άρθρο 42 του Ley Orgánica 9/2021 de aplicación del Reglamento (UE) 2017/1939 del Consejo, de 12 de octubre de 2017, por el que se establece una cooperación reforzada para la creación de la Fiscalía Europea (οργανικού νόμου 9/2021, της 1ης Ιουλίου 2021, για την εφαρμογή

[του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία] [12], στο εξής: νόμος 9/2021), το οποίο φέρει τον τίτλο «Εξουσίες έρευνας των Ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων», προβλέπει στις παραγράφους 1 και 3 τα εξής:

«1. Οι Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς διενεργούν την έρευνα σύμφωνα με τον [νόμο 9/2021], με τον κανονισμό [για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία] και με τους κανόνες του εσωτερικού κανονισμού τους, διατάσσοντας τη διεξαγωγή όλων των πράξεων έρευνας και τη λήψη όλων των συντηρητικών μέτρων που προβλέπονται στον Ley de Enjuiciamiento Criminal [(κώδικα ποινικής δικονομίας)], εξαιρουμένων των μέτρων τα οποία, σύμφωνα με το Σύνταγμα και τη λοιπή νομοθεσία, μπορούν να διατάσσονται μόνον από τα δικαστήρια και τα οποία πρέπει να εγκρίνονται από τον δικαστή των εγγυήσεων.

[…]

3. Οι πράξεις έρευνας διενεργούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του κώδικα ποινικής δικονομίας, εκτός από τις ειδικές περιπτώσεις που προβλέπονται ρητώς στον [νόμο 9/2021]».

9. Το άρθρο 43 του νόμου 9/2021, το οποίο φέρει τον τίτλο «Καταθέσεις μαρτύρων», ορίζει τα εξής:

«1. Ο Ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας δύναται να κλητεύει και να εξετάζει ως μάρτυρα οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο έχει γνώση των γεγονότων και των περιστάσεων που σχετίζονται με τη διαπίστωση της αξιόποινης πράξης και την εξακρίβωση της ταυτότητας του υπαιτίου ή το οποίο θα μπορούσε να παράσχει χρήσιμες πληροφορίες προς τον σκοπό αυτόν.

Με εξαίρεση τα πρόσωπα που απαλλάσσονται από την υποχρέωση να εμφανιστούν και να καταθέσουν κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο κάθε πρόσωπο το οποίο κλητεύεται από τον Ευρωπαίο εντεταλμένο εισαγγελέα υποχρεούται να εμφανιστεί και να καταθέσει, ως μάρτυρας, οτιδήποτε γνωρίζει σχετικά με τις ερωτήσεις που του υποβάλλονται.

2. Η κατάθεση του μάρτυρα λαμβάνεται σύμφωνα με τις διατυπώσεις που προβλέπει ο κώδικας ποινικής δικονομίας.

Τα υποκείμενα της ποινικής δίκης μπορούν να παρίστανται στην εξέταση του μάρτυρα διά των πληρεξουσίων δικηγόρων τους, στη δε περίπτωση αυτή έχουν τη δυνατότητα, μετά το πέρας της κατάθεσης, να ζητήσουν από τον μάρτυρα τις διευκρινίσεις τις οποίες κρίνουν αναγκαίες.»

10. Το άρθρο 90 του νόμου 9/2021, το οποίο φέρει τον τίτλο «Περιπτώσεις», ορίζει τα εξής:

«Οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τον Ευρωπαίο εντεταλμένο εισαγγελέα κατά τη διαδικασία έρευνας μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του δικαστή των εγγυήσεων μόνο στις περιπτώσεις που προβλέπονται ρητώς από τον [νόμο 9/2021].»

11. Σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 9/2021, η υπεράσπιση μπορεί να προσβάλει τις ακόλουθες αποφάσεις του Ευρωπαίου εντεταλμένου εισαγγελέα:

– της απόφασης για την κίνηση της διαδικασίας·

[12] BOE αριθ. 157, της 2ας Ιουλίου 2021, σ. 78523.

– της απόφασης με την οποία απορρίπτεται το αίτημα του υπό έρευνα προσώπου να εξεταστεί εκ νέου·

– της απόφασης με την οποία απορρίπτεται αίτημα περί διενέργειας πράξεων έρευνας που υποβλήθηκε ενώπιον του Ευρωπαίου εντεταλμένου εισαγγελέα ·

– της απόφασης με την οποία απορρίπτεται αίτημα να περιληφθούν στον φάκελο της υπόθεσης τα έγγραφα και οι εκθέσεις που υποβλήθηκαν·

– της απόφασης με την οποία απορρίπτεται η συμμετοχή του πραγματογνώμονα που διορίστηκε από την υπεράσπιση στην πραγματογνωμοσύνη της οποίας η διενέργεια συμφωνήθηκε ·

– της απόφασης με την οποία απορρίπτεται αίτημα εξαίρεσης του πραγματογνώμονα ·

– της απόφασης περί λήψης προσωρινών μέτρων ·

– της απόφασης περί προσωρινής κράτησης· και

– της απόφασης με την οποία διατάσσεται η επανάληψη της έρευνας.

12. Στο άρθρο 91 του νόμου 9/2021 ρυθμίζονται τα σχετικά με τη διαδικασία προσβολής των ως άνω αποφάσεων.

13. Κατά το άρθρο 311, παράγραφοι 1 και 2, του κώδικα ποινικής δικονομίας:

«Ο ανακριτής ενεργεί όλες τις ανακριτικές πράξεις που προτείνουν η εισαγγελία ή τα υποκείμενα της ποινικής δίκης, εκτός εάν τις θεωρεί μη αναγκαίες ή επιζήμιες.

Κατά της διάταξης με την οποία απορρίπτεται η διενέργεια των ζητούμενων ανακριτικών πράξεων μπορεί να ασκηθεί προσφυγή, η οποία παραπέμπεται αμέσως προς εκδίκαση ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου.»

Τα πραγματικά περιστατικά, η διαφορά, τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

14. Οι I.R.O. και F.J.L.R. ήταν διευθυντές εταιρίας ιδρυθείσας κατά το ισπανικό δίκαιο η οποία έλαβε επιδότηση για την υλοποίηση ενός έργου χρηματοδοτούμενου από πόρους της Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) ενημέρωσε την Fiscalía de área de Getafe-Leganés (εισαγγελία του Getafe-Leganés, Ισπανία) ότι η εταιρία είχε ζητήσει και λάβει συγκεκριμένα χρηματικά ποσά, τα οποία δεν δικαιολογούνταν επαρκώς, ως άμεσες δαπάνες προσωπικού για την απασχόληση δύο ερευνητών κατά την υλοποίηση του προγράμματος και, συγκεκριμένα, των Y.C. και I.M.B. Η Fiscalía de área de Getafe-Leganés (εισαγγελία του Getafe-Leganés) διαβίβασε στο Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº1 de Getafe (πρωτοδικείου αριθ. 1 Getafe, Ισπανία) μήνυση για απάτη σχετικά με την είσπραξη επιχορηγήσεων [13]. Στις 20 Απριλίου 2021, το δικαστήριο αυτό κίνησε διαδικασία ποινικής έρευνας κατά του I.R.O.

[13] Αξιόποινη πράξη η οποία προβλέπεται στο άρθρο 308 ή –σε ορισμένες περιπτώσεις– στο άρθρο 306 του Ley Orgánica 10/1995 del Código Penal (ποινικού κώδικα) της 23ης Νοεμβρίου 1995 (BOE αριθ. 281, της 24ης Νοεμβρίου 1995, σ. 33987).

15. Στο πλαίσιο της εν λόγω έρευνας, στις 21 Μαΐου 2021, το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 1 de Getafe (πρωτοδικείο αριθ. 1 Getafe) κάλεσε τον I.R.O. να παράσχει εξηγήσεις ως «investigado» (πρόσωπο υπό έρευνα). Ο I.R.O. άσκησε το δικαίωμα σιωπής. Στις 2 Ιουλίου 2021, το ίδιο δικαστήριο εξέτασε τον Y.C. ως μάρτυρα.

16. Στις 12 Αυγούστου 2021, το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº1 de Getafe (πρωτοδικείο αριθ. 1 Getafe) έκρινε εαυτό αναρμόδιο υπέρ της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας. Στις 21 Σεπτεμβρίου 2021, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία παρέπεμψε την υπόθεση στις αρμόδιες ισπανικές αρχές. Ενημέρωσε δε το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº1 de Getafe (πρωτοδικείο αριθ. 1 Getafe) ότι δεν επρόκειτο να ασκήσει το δικαίωμα ανάληψης της υπόθεσης.

17. Με απόφασή του της 9ης Ιουνίου 2022[14], και σε απάντηση ερωτήματος επί της αρμοδιότητας το οποίο είχε υποβάλει το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº1 de Getafe (πρωτοδικείο αριθ. 1 Getafe), το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο, Ισπανία) ανέθεσε στην Ευρωπαϊκή Εισαγγελία την αρμοδιότητα για την έρευνα. Με απόφαση της 26ης Ιουλίου 2022, οι Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς που επιλήφθηκαν της υπόθεσης στην Ισπανία άσκησαν το δικαίωμά τους ανάληψης της υπόθεσης και κίνησαν τη διαδικασία έρευνας, στο πλαίσιο της οποίας υποβλήθηκε η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

18. Με απόφασή του της 27ης Ιουλίου 2022, το αιτούν δικαστήριο, ήτοι ο Juzgado Central de Instrucción nº6 de la Audiencia National (έκτος τακτικός ανακριτής του ανώτερου ειδικού δικαστηρίου), ενεργώντας υπό την ιδιότητα του δικαστή των εγγυήσεων, κίνησε τη διαδικασία ελέγχου τήρησης των εγγυήσεων αυτών.

19. Με αποφάσεις τους της 22ας Αυγούστου και της 25ης Οκτωβρίου 2022, αντίστοιχα, οι επιληφθέντες Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς κάλεσαν τους I.R.O. και F.J.L.R. να παραστούν κατά την προβλεπόμενη στο άρθρο 27 του νόμου 9/2021 «Primera comparecencia para el traslado de cargos» (πρώτη ακρόαση για τη γνωστοποίηση της κατηγορίας και των αποδεικτικών στοιχείων) προκειμένου να τους γνωστοποιηθεί ότι τελούσαν υπό έρευνα για τις αξιόποινες πράξεις της απάτης σχετικά με επιχορηγήσεις και της πλαστογραφίας εγγράφων[15]. Η ακρόαση του I.R.O. πραγματοποιήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2022. Η αντίστοιχη ακρόαση του F.J.L.R. πραγματοποιήθηκε στις 15 Δεκεμβρίου 2022.

20. Με απόφασή τους της 2ας Φεβρουαρίου 2023, εκδοθείσα δυνάμει του άρθρου 43 του νόμου 9/2021, οι επιληφθέντες Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς κλήτευσαν τους Y.C. και I.M.B. προκειμένου να εμφανιστούν ενώπιόν τους και να εξεταστούν ως μάρτυρες. Στις 7 Φεβρουαρίου 2023, οι πληρεξούσιοι δικηγόροι των I.R.O. και F.J.L.R. προσέβαλαν, βάσει του άρθρου 90 του νόμου 9/2021, ενώπιον της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας την ως άνω απόφαση –και δη το σκέλος αυτής με το οποίο κλητεύθηκε ο Y.C. προκειμένου να εμφανιστεί και να εξεταστεί ως μάρτυρας[16]. Προέβαλαν τον ισχυρισμό ότι, εφόσον το Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº1 de Getafe (πρωτοδικείο αριθ. 1 Getafe) είχε ήδη εξετάσει τον Y.C. ως μάρτυρα, το εν λόγω μέτρο έρευνας δεν ήταν ούτε πρόσφορο, ούτε αναγκαίο, ούτε χρήσιμο. Στις 8 Φεβρουαρίου 2023, η εν λόγω υπόθεση παραπέμφθηκε προς εκδίκαση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Στις 23 Φεβρουαρίου 2023, οι επιληφθέντες Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις επί της υπόθεσης. Στις 22 και 23 Μαρτίου 2023, αντίστοιχα, οι επιληφθέντες

[14] Στην απόφαση περί παραπομπής αναφέρεται ως ημερομηνία έκδοσης η 9η Ιουνίου 2021. Από τις γραπτές παρατηρήσεις της Ισπανικής Κυβερνήσεως και της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας προκύπτει ότι η απόφαση εκδόθηκε στις 9 Ιουνίου 2022.

[15] Βάσει, αντιστοίχως, του άρθρου 308 ή –κατά περίπτωση– του άρθρου 306 του ποινικού κώδικα, καθώς και των άρθρων 390 και 392 αυτού.

[16] Ούτε ο Y.C. ούτε ο I.M.B. προσέβαλαν την απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2023.

Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς και οι πληρεξούσιοι δικηγόροι των I.R.O. και F.J.L.R. υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις επί του ενδεχομένου υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου.

21. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να του παράσχει τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης τα οποία θα του επιτρέψουν να εκτιμήσει τις συνέπειες που επάγεται ο κανονισμός για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία κατά την εφαρμογή του νόμου 9/2021, ιδίως όσον αφορά το ζήτημα αν δικαστής των εγγυήσεων διαθέτει εξουσία ελέγχου ορισμένων διαδικαστικών πράξεων των Ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, δυνάμει των άρθρων 42 και 43 του νόμου 9/2021, σε συνδυασμό με το άρθρο 90 του ίδιου νόμου, ο δικαστικός έλεγχος ορισμένων από τις διαδικαστικές πράξεις των Ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων είναι δυνατός μόνον εφόσον επιτρέπεται ρητώς. Δεδομένου ότι οι αποφάσεις περί κλήτευσης μαρτύρων δεν συγκαταλέγονται στις πράξεις αυτές, δεν υφίσταται δυνατότητα προσβολής της απόφασης της 2ας Φεβρουαρίου 2023 ενώπιον του δικαστή των εγγυήσεων.

22. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατά το άρθρο 42 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, οι διαδικαστικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων πρέπει να υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο. Κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, η απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2023 αποτελεί τέτοια διαδικαστική πράξη. Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει, καταρχάς, ότι η εν λόγω απόφαση έχει άμεσες συνέπειες όσον αφορά τα δικαιώματα των Y.C. και I.M.B. στην ελεύθερη κυκλοφορία και την ελευθερία που εγγυάται το άρθρο 6 του Χάρτη, δεδομένου ότι τα πρόσωπα αυτά υπέχουν τη νομική υποχρέωση να προσέλθουν σε συγκεκριμένο τόπο και κατά τον συγκεκριμένο χρόνο που ορίζεται στην κλήτευση [17]. Επιπλέον, η επίμαχη απόφαση ενδέχεται να θίγει τα δικαιώματα υπεράσπισης των Y.C. και I.M.B., κατά παράβαση του άρθρου 48 του Χάρτη, καθόσον τα πρόσωπα αυτά υποχρεούνται να καταθέσουν οτιδήποτε γνωρίζουν και έχουν καθήκον αληθείας [18], υπό περιστάσεις στις οποίες το ισπανικό δικονομικό δίκαιο δεν προβλέπει ότι οι μάρτυρες κατά την κατάθεσή τους επικουρούνται από δικηγόρο. Στην υπό κρίση υπόθεση, η προσβολή των δικαιωμάτων της υπεράσπισης αποκτά ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα, καθόσον υπάρχει «εύλογη πιθανότητα» οι καταθέσεις των μαρτύρων να αποκαλύψουν κάποια μορφή συμμετοχής τους στις υπό έρευνα αξιόποινες πράξεις. Στις γραπτές παρατηρήσεις τους της 22ας Μαρτίου 2023, οι επιληφθέντες Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς αναφέρονται στη δυνατότητα που παρέχει στα υπό έρευνα πρόσωπα το άρθρο 29 του νόμου 9/2021 να ασκήσουν μέσο ένδικης προστασίας με αίτημα την αυτοδίκαιη ακύρωση διαδικαστικής πράξης, για λόγους αναγόμενους στην καθυστέρηση διεξαγωγής της πρώτης ακρόασης για τη γνωστοποίηση της κατηγορίας και των αποδεικτικών στοιχείων, μέσο το οποίο έχει εξαιρετικό χαρακτήρα. Το ενδεχόμενο να υποχρεωθεί ο ενδιαφερόμενος να καταφύγει στο εν λόγω μέσο ένδικης προστασίας σε τόσο προχωρημένο στάδιο της ποινικής διαδικασίας είναι απευκταίο, μεταξύ άλλων και για λόγους ασφάλειας δικαίου. Περαιτέρω, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι οι επίμαχες κλητεύσεις μαρτύρων επηρεάζουν τη νομική κατάσταση των I.R.O. και F.J.L.R. Η εκ νέου κλήτευση του Y.C. προκειμένου να εμφανιστεί και να εξεταστεί ως μάρτυρας προσβάλλει το

[17] Το αιτούν δικαστήριο παραθέτει το άρθρο 410 του κώδικα ποινικής δικονομίας, κατά το οποίο «[κ]άθε πρόσωπο που διαμένει στην ισπανική επικράτεια, είτε [Ισπανός] υπήκοος είτε αλλοδαπός, και το οποίο καλείται να εμφανιστεί ενώπιον της αρμόδιας δικαστικής αρχής με κλήτευση η οποία γίνεται σύμφωνα με τις διατυπώσεις που ορίζει ο νόμος, υποχρεούται, εφόσον δεν συντρέχει περίπτωση νόμιμου κωλύματος, να εμφανιστεί προκειμένου να καταθέσει οτιδήποτε γνωρίζει σχετικά με τις ερωτήσεις που του απευθύνονται.» Προσθέτει δε ότι, κατά το άρθρο 420 του ίδιου κώδικα, σε περίπτωση μη εμφάνισης του προσώπου που κλητεύθηκε ως μάρτυρας μπορεί να επιβληθεί πρόστιμο ή κράτηση για το αδίκημα της παρεμπόδισης της δικαιοσύνης.

[18] Το αιτούν δικαστήριο παραθέτει το άρθρο 433 του κώδικα ποινικής δικονομίας, κατά την παράγραφο 2 του οποίου «[οι] ενήλικοι μάρτυρες δίνουν όρκο ή διαβεβαίωση στην τιμή και την υπόληψή τους ότι θα καταθέσουν οτιδήποτε γνωρίζουν σχετικά με τις ερωτήσεις που θα τους απευθυνθούν, το δε δικαστήριο οφείλει να τους ενημερώσει σχετικά με την υποχρέωσή τους να καταθέσουν την αλήθεια καθώς και με το ενδεχόμενο να διαπράξουν το αδίκημα της ψευδορκίας κατά τρόπο σαφή και κατανοητό».

δικαίωμά τους να δικαστεί η υπόθεσή τους εντός εύλογης προθεσμίας. Επιπλέον, οι μαρτυρικές καταθέσεις των Y.C. και I.M.B. μπορεί να δώσουν στους Ευρωπαίους εντεταλμένους εισαγγελείς τη δυνατότητα να συγκεντρώσουν ενοχοποιητικά αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν στην ποινική δίκη κατά των I.R.O. και F.J.L.R.

23. Υπό το πρίσμα των προεκτεθέντων, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η έλλειψη δυνατότητας προσβολής της απόφασης της 2ας Φεβρουαρίου 2023 μπορεί να οδηγήσει σε αδικαιολόγητο, υπό το πρίσμα των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, περιορισμό ατομικού δικαιώματος το οποίο απορρέει από το δίκαιο της Ένωσης.

24. Όσον αφορά την αρχή της ισοδυναμίας, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, σε περίπτωση που η έρευνα κατηγοριών όπως αυτές οι οποίες αποτελούν αντικείμενο της διεξαγόμενης από την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία διαδικασίας ανατίθετο στον Juez de Instrucción (ανακριτή), ήτοι στον «ομόλογο» του Ευρωπαίου εντεταλμένου εισαγγελέα, θα εφαρμοζόταν η διαδικασία της «Diligencias Previas» (προκαταρκτικής εξέτασης), καθόσον τα συγκεκριμένα αδικήματα μπορούν να επισύρουν, σε περίπτωση καταδίκης, στερητική της ελευθερίας ποινή η οποία δεν υπερβαίνει τα πέντε έτη φυλάκισης. Σύμφωνα δε με το άρθρο 766 του κώδικα ποινικής δικονομίας[19], οι διατάξεις των ανακριτών με τις οποίες διατάσσεται η διενέργεια ανακριτικών πράξεων στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του ανακριτή που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση και, στη συνέχεια, ενώπιον δικαστηρίου ανώτερης βαθμίδας.

25. Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, με τις γραπτές παρατηρήσεις τους της 22ας Μαρτίου 2023, οι επιληφθέντες Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς υποστηρίζουν ότι, στο πλαίσιο της «Procedimiento Sumario Ordinario» (διαδικασίας η οποία εφαρμόζεται επί αδικημάτων που επισύρουν ποινή φυλάκισης άνω των πέντε ετών), το άρθρο 311 του κώδικα ποινικής δικονομίας προβλέπει ότι δεν είναι δυνατή η άσκηση προσφυγής κατά των διατάξεων περί διενέργειας των ανακριτικών πράξεων που ζητούν οι διάδικοι. Στο πλαίσιο αυτό, οι Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς επικαλούνται νομολογία κατά την οποία η εφαρμογή του ως άνω άρθρου επεκτείνεται και στη διαδικασία της προκαταρκτικής εξέτασης. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η νομολογιακή αυτή τάση δεν έχει επικυρωθεί από το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο), δεν έχει γίνει ομόφωνα αποδεκτή και δεν έχει οδηγήσει σε αντίστοιχη νομοθετική μεταβολή.

26. Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες όσον αφορά την τήρηση της αρχής της ισοδυναμίας, δεδομένου ότι ο νόμος 9/2021 αποκλείει από τον δικαστικό έλεγχο τις αποφάσεις περί κλήτευσης μαρτύρων που εκδίδονται από τους Ευρωπαίους εντεταλμένους εισαγγελείς, ενώ ο κώδικας ποινικής δικονομίας δεν θέτει περιορισμούς όσον αφορά τις διατάξεις [των Ισπανών] ανακριτών σχετικά με τη διενέργεια ή με την άρνηση διενέργειας ανακριτικών πράξεων οι οποίες είναι δεκτικές προσβολής.

27. Όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το δικαίωμα προσβολής των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων απορρέει ευθέως από το άρθρο 42 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Η δυνατότητα αυτή αποτελεί έκφανση τόσο του θεμελιώδους δικαιώματος πραγματικής προσφυγής όσο και του σεβασμού των δικαιωμάτων της υπεράσπισης, τα οποία κατοχυρώνονται στα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη.

[19] Κατά το άρθρο 766, παράγραφος 1, του κώδικα ποινικής δικονομίας «[κ]ατά των δεκτικών προσβολής διατάξεων του ανακριτή και του ποινικού δικαστηρίου είναι δυνατή η άσκηση αίτησης επανεξέτασης ενώπιον του ίδιου οργάνου καθώς και προσφυγής […]».

Επομένως, η συσταλτική ερμηνεία της εξουσίας ελέγχου που διαθέτει ο δικαστής των εγγυήσεων κατά το άρθρο 90 του νόμου 9/2021 παρεμποδίζει την άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων που απονέμει στους πολίτες ο κανονισμός για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία.

28. Υπό τις περιστάσεις αυτές, ο Juzgado Central de Instrucción nº6 of the Audiencia Nacional (έκτος τακτικός ανακριτής του ανώτερου ειδικού δικαστηρίου) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού [για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία] την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση όπως το άρθρο 90 του [νόμου] 9/2021 […], το οποίο αποκλείει από τον δικαστικό έλεγχο διαδικαστική πράξη της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που παράγει έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων (υπό την προαναφερθείσα έννοια), όπως η από 2 Φεβρουαρίου 2023 απόφαση του Ευρωπαίου εντεταλμένου Εισαγγελέα για την κλήτευση μαρτύρων;

2) Έχουν τα άρθρα 6 και 48 του [Χάρτη] καθώς και το άρθρο 7 της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος προάσπισης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας (ΕΕ 2016, L 65, σ. 1)] την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση όπως το άρθρο 90, σε συνδυασμό με το άρθρο 42, παράγραφοι 1 και 3, και το άρθρο 43 του [νόμου] 9/2021 […], η οποία αποκλείει από τον δικαστικό έλεγχο διαδικαστική πράξη της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, όπως η απόφαση του Ευρωπαίου εντεταλμένου Εισαγγελέα για την κλήτευση ως μάρτυρα τρίτου προσώπου για το οποίο υπάρχει εύλογη υπόνοια συμμετοχής στις υπό έρευνα αξιόποινες πράξεις;

3) Έχουν το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και το άρθρο 86, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ την έννοια ότι αντιτίθενται σε σύστημα δικαστικού ελέγχου όπως το προβλεπόμενο στα άρθρα 90 και 91 του [νόμου] 9/2021 σχετικά με τις πράξεις των Ευρωπαίων εντεταλμένων Εισαγγελέων που εκδίδονται κατ' εφαρμογήν [του άρθρου] 42, παράγραφος 1, και [του άρθρου] 43 του [νόμου] 9/2021, το οποίο αποκλείει από τον δικαστικό έλεγχο μέτρο που διατάχθηκε από τον Ευρωπαίων εντεταλμένο Εισαγγελέα κατά την άσκηση των εξουσιών του έρευνας και το οποίο δεν έχει καμία σχέση ισοδυναμίας με τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες που διέπουν την προσβολή των διατάξεων τις οποίες εκδίδουν οι ανακριτές κατά την άσκηση των ανακριτικών τους καθηκόντων;

4) Έχει το άρθρο 2 ΣΕΕ, το οποίο διακηρύσσει τις αξίες που είναι συνυφασμένες με το κράτος δικαίου στις οποίες βασίζεται η Ένωση, σε συνδυασμό με το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη που προβλέπονται στο άρθρο 47 του [Χάρτη] καθώς και με την αρχή της αποτελεσματικότητας που προβλέπεται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, την έννοια ότι αντιτίθεται σε σύστημα δικαστικού ελέγχου των πράξεων των Ευρωπαίων εντεταλμένων Εισαγγελέων το οποίο απαριθμεί περιοριστικά τις περιπτώσεις προσβολής τους, όπως είναι το προβλεπόμενο στα άρθρα 90 και 91 του [νόμου] 9/2021 της ισπανικής νομοθεσίας;»

29. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν οι I.R.O. και F.J.L.R., η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, η Γαλλική, η Ιταλική, η Ολλανδική και η Ισπανική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 10ης Σεπτεμβρίου 2024, οι ως άνω μετέχοντες στη διαδικασία, εξαιρουμένης της Ιταλικής Κυβερνήσεως, ανέπτυξαν και προφορικά τις παρατηρήσεις τους και απάντησαν στις ερωτήσεις του Δικαστηρίου.

Εκτίμηση

Επί του παραδεκτού του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

30. Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, η Γαλλική, η Ολλανδική και η Ισπανική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, υποστηρίζουν ότι το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα είναι απαράδεκτο για τον λόγο ότι είναι αμιγώς υποθετικό και ότι η απάντηση σε αυτό δεν θα μπορούσε να επηρεάσει την έκβαση της διαφοράς της κύριας δίκης. Τούτο διότι η διαφορά της κύριας δίκης αφορά από την προσβολή, εκ μέρους των υπό έρευνα προσώπων, της απόφασης των Ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων περί κλητεύσεως τρίτων ως μαρτύρων, ενώ το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα αφορά τη δυνατότητα των ίδιων των μαρτύρων να προσβάλουν την εν λόγω απόφαση.

31. Κατά πάγια νομολογία, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της δικαστικής αποφάσεως που πρόκειται να εκδοθεί, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της υπόθεσης, τόσο την αναγκαιότητα της προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται κατ' αρχήν να απαντήσει. Επομένως, τα προδικαστικά ερωτήματα που αφορούν το δίκαιο της Ένωσης θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή. Το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος που έχει υποβληθεί από εθνικό δικαστήριο μόνον όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, ακόμη, όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία τα οποία είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί[20].

32. Από τη διατύπωση του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος, από τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης που μνημονεύονται στο ερώτημα αυτό, καθώς και από τις διευκρινίσεις που διαλαμβάνονται στην απόφαση περί παραπομπής[21] προκύπτει σαφώς ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν τα πρόσωπα τα οποία κλητεύονται με απόφαση Ευρωπαίου εντεταλμένου εισαγγελέα προκειμένου να εξεταστούν ως μάρτυρες μπορούν να προσφύγουν δικαστικά κατά της εν λόγω απόφασης. Οι μάρτυρες που κλητεύθηκαν, ήτοι οι Y.C. και I.M.B., δεν έχουν προσβάλει το κύρος της απόφασης της 2ας Φεβρουαρίου 2023. Η κύρια δίκη αφορά την προσβολή εκ μέρους των υπό έρευνα προσώπων, ήτοι των I.R.O. και F.J.L.R. της εν λόγω απόφασης. Υπό τις περιστάσεις αυτές, είναι σαφές ότι οποιαδήποτε απάντηση και αν δοθεί στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα δεν πρόκειται να επηρεάσει την έκβαση της κύριας δίκης και έχει υποθετικό χαρακτήρα. Σύμφωνα με τη νομολογία που παρατίθεται στο σημείο 31 των παρουσών προτάσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να κρίνει απαράδεκτο το ερώτημα αυτό.

[20] Απόφαση της 13ης Οκτωβρίου 2022, Baltijas Starptautiskā Akadēmija και Stockholm School of Economics in Riga (C-164/21 και C-318/21, EU:C:2022:785, σκέψεις 32 και 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[21] Βλ. σημείο 22 των παρουσών προτάσεων.

Κοινή εξέταση και αναδιατύπωση του πρώτου, του τρίτου και του τετάρτου ερωτήματος

33. Η Επιτροπή προτείνει στο Δικαστήριο να εξετάσει από κοινού το πρώτο, το τρίτο και το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα. Συντάσσομαι με την πρόταση αυτή, καθόσον η απάντηση στα ως άνω ερωτήματα εξαρτάται από την ερμηνεία του άρθρου 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία.

34. Περαιτέρω, είμαι της γνώμης ότι τα τρία αυτά ερωτήματα πρέπει να αναδιατυπωθούν [22] κατά τρόπον ώστε να ερωτάται αν το άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, καθώς και των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία δεν επιτρέπει στα υπό έρευνα πρόσωπα να προσβάλουν άμεσα ενώπιον του αρμόδιου εθνικού δικαστηρίου απόφαση του επιληφθέντος της υπόθεσης Ευρωπαίου εντεταλμένου εισαγγελέα με την οποία κλητεύεται ορισμένο πρόσωπο προκειμένου να εμφανιστεί και να εξεταστεί ως μάρτυρας στο πλαίσιο ποινικής έρευνας που διεξάγεται σε βάρος των εν λόγω προσώπων [23].

35. Οι λόγοι για τους οποίους καταλήγω να προτείνω την ως άνω αναδιατύπωση είναι οι εξής. Όπως επισημαίνω στο σημείο 32 των παρουσών προτάσεων, η διαφορά της κύριας δίκης ανέκυψε στο πλαίσιο της προσβολής εκ μέρους των υπό έρευνα προσώπων της απόφασης με την οποία οι επιληφθέντες Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς κλήτευσαν ορισμένα πρόσωπα προκειμένου να εμφανιστούν ενώπιόν τους και να εξεταστούν ως μάρτυρες. Στο πλαίσιο του αναδιατυπωμένου ερωτήματος είναι δυνατή η συνεκτίμηση των διατάξεων που μνημονεύονται στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, ήτοι του άρθρου 2 ΣΕΕ, του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, και του άρθρου 47 του Χάρτη, δεδομένου ότι το άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία σκοπεί στην εφαρμογή των διατάξεων αυτών στο πλαίσιο των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας [24]. Λαμβάνοντας δε υπόψη ότι γίνεται μνεία τόσο του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, όσο και του άρθρου 47 του Χάρτη, το Δικαστήριο μπορεί να κρίνει ότι παρέλκει η εξέταση υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ. Από το σκεπτικό της απόφασης περί παραπομπής προκύπτει σαφώς ότι το τρίτο προδικαστικό ερώτημα θέτει το ζήτημα της αρχής της ισοδυναμίας ως περιορισμού της δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών, ζήτημα το οποίο περιλαμβάνεται στην προτεινόμενη αναδιατύπωση. Όπως εκτίθεται εκτενέστερα στο σημείο 55 των παρουσών προτάσεων, η απόφαση περί παραπομπής φαίνεται να λαμβάνει ως δεδομένο ότι το άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία απαιτεί να μπορεί μια διαδικαστική πράξη, όπως η απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2023, να προσβληθεί ενώπιον του αρμόδιου εθνικού δικαστηρίου.

[22] Κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, στο Δικαστήριο απόκειται να δώσει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμη απάντηση η οποία να του παρέχει τη δυνατότητα επιλύσεως της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο μπορεί να αναδιατυπώσει, εφόσον είναι αναγκαίο, τα προδικαστικά ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2024, Direktor na Glavna direktsia «Natsionalna politsia» pri MVR – Sofia, C-118/22, EU:C:2024:97, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[23] Η Ισπανική Κυβέρνηση προτείνει την αναδιατύπωση των προδικαστικών ερωτημάτων ώστε τα μεν δύο πρώτα να εξεταστούν ως ένα ενιαίο, στα δε δύο τελευταία να δοθεί κοινή απάντηση. Υπό το πρίσμα της πρότασής μου όσον αφορά το παραδεκτό του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος, η προσέγγιση αυτή φαίνεται αλυσιτελής.

[24] Βλ. σημείο 37 των παρουσών προτάσεων.

Επί της ουσίας

36. Όπως προκύπτει από το άρθρο 1 του νόμου 9/2021, ο νόμος αυτός ενσωματώνει τον κανονισμό για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία στην ισπανική έννομη τάξη. Στο νέο διαδικαστικό πλαίσιο που εισήγαγε ο εν λόγω νόμος, οι Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς ερευνούν και διώκουν αξιόποινες πράξεις που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης, ενώ η διαφύλαξη των θεμελιωδών δικαιωμάτων των υπό έρευνα προσώπων ανατίθεται σε εθνική δικαστική αρχή, έχουσα την ιδιότητα του αμερόληπτου τρίτου [25]. Ο ρόλος της αρχής αυτής –η οποία συστήνεται στο πλαίσιο της οργανωτικής δομής του εκάστοτε αρμοδίου δικαστηρίου [26] ως «όργανο το οποίο δεν μετέχει στη διεξαγωγή της διαδικασίας, εντούτοις είναι υπεύθυνο για την άσκηση των καθηκόντων δικαστικού ελέγχου που ρητώς προβλέπονται στον [νόμο 9/2021]» [27] – έχει ανατεθεί στον δικαστή των εγγυήσεων.

37. Κατά τη γνώμη μου, είναι σαφές ότι το άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία υποχρεώνει τα κράτη μέλη να προβλέπουν διαδικασίες για τον αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων [28]. Επιπλέον των όσων διαλαμβάνονται στην αιτιολογική σκέψη 88 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, η οποία παρατίθεται στο σημείο 4 των παρουσών προτάσεων, η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών συνιστά γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, η οποία απορρέει από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και έχει κατοχυρωθεί με τα άρθρα 6 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950. Το άρθρο 47 του Χάρτη επαναλαμβάνει την αρχή αυτή, κατά τρόπον ώστε –στο πλαίσιο περιστάσεων όπως αυτές της υπό κρίση υποθέσεως– πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την ερμηνεία του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ [29]. Πρέπει επίσης να υπομνησθεί ότι όταν τα κράτη μέλη εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης (όπως εν προκειμένω), οφείλουν να διασφαλίζουν τον σεβασμό του δικαιώματος αποτελεσματικής προσφυγής που προβλέπεται στο άρθρο 47, πρώτο εδάφιο, του Χάρτη [30].

38. Στο επίκεντρο της υπό κρίση υπόθεσης βρίσκεται το ζήτημα αν η απόφαση με την οποία ο Ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας κλητεύει ορισμένο πρόσωπο προκειμένου να εμφανιστεί ενώπιόν του και να εξεταστεί ως μάρτυρας αποτελεί διαδικαστική πράξη της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζεται να παραγάγει έννομα αποτελέσματα έναντι των υπό έρευνα προσώπων, κατά την έννοια του άρθρου 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή

[25] Τμήμα ΙΙ του προοιμίου του νόμου 9/2021.

[26] Εν προκειμένω, του Audiencia Nacional (ανώτερου ειδικού δικαστηρίου).

[27] Τμήμα IV του προοιμίου του νόμου 9/2021. Το άρθρο 8 του νόμου 9/2021 ορίζει ότι «[σ]το πλαίσιο της διεπόμενης από τον [νόμο 9/2021] διαδικασίας», ο δικαστής των εγγυήσεων είναι αρμόδιος να «αποφαίνεται επί μέσων ένδικης προστασίας κατά των αποφάσεων των Ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων».

[28] Οι Herrnfeld, H.-H., Brodowski, D., και Burchard, C., επισημαίνουν ότι «κατ'ορθή ερμηνεία του, το άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία έχει την έννοια ότι, αφενός μεν, αναθέτει στα κράτη μέλη την αρμοδιότητα άσκησης δικαστικού ελέγχου "σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες που ορίζει το εθνικό δίκαιο", αφετέρου δε, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη και του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, επιβάλλει στα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν επίπεδο προστασίας (τουλάχιστον) ισοδύναμο με το επίπεδο δικαστικής προστασίας που θα παρείχε το [Δικαστήριο] σύμφωνα με το άρθρο 263 ΣΛΕΕ, εάν ο κανονισμός για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία δεν είχε "μεταβιβάσει" την αρμοδιότητα αυτή στα εθνικά δικαστήρια» («European Public Prosecutor's Office, Article-by-Article Commentary», Nomos, Baden-Baden, 2021, σ. 420).

[29] Αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 2021, W.Ż. (Τμήμα έκτακτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Διορισμός) (C-487/19, EU:C:2021:798, σκέψη 102 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), και της 29ης Μαρτίου 2022, Getin Noble Bank (C-132/20, EU:C:2022:235, σκέψη 89).

[30] Απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Deutsche Umwelthilfe, (C-752/18, EU:C:2019:1114, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

Εισαγγελία. Σε περίπτωση που η εν λόγω απόφαση του Ευρωπαίου εντεταλμένου εισαγγελέα συνιστά τέτοια διαδικαστική πράξη, η ως άνω διάταξη απαιτεί η απόφαση να υπόκειται σε έλεγχο από το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο.

39. Στο πλαίσιο αυτό, το πρώτο ζήτημα που πρέπει να κριθεί είναι αν ο όρος «διαδικαστικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων» αποτελεί αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης η οποία πρέπει να ερμηνεύεται ομοιόμορφα στο έδαφός της. Προκειμένου δε να κριθεί το ζήτημα αυτό θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το γράμμα της διάταξης στην οποία απαντά ο συγκεκριμένος όρος, το πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται, και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος[31].

40. Ο κανονισμός για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία δεν ορίζει την έννοια αυτή, το γεγονός δε ότι το άρθρο 42, παράγραφος 1, παραπέμπει στο εθνικό δίκαιο δεν είναι καθοριστικό για την έννοια και το πεδίο εφαρμογής της.

41. Από το γράμμα του άρθρου 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της όλης οικονομίας και του σκοπού του εν λόγω άρθρου, προκύπτει ότι σκοπεί να αναθέσει στα εθνικά δικαστήρια[32] την αρμοδιότητα του δικαστικού ελέγχου πράξεων οι οποίες κανονικά, δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία είναι όργανο της Ένωσης[33], θα ενέπιπταν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του δικαστή της Ένωσης[34]. Από το δε άρθρο 42, παράγραφοι 2 έως 8, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία προκύπτει ότι, πέραν της αρμοδιότητας που επιφυλάσσεται υπέρ του εθνικού δικαστή βάσει της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου, αρμόδιος για τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας παραμένει ο δικαστής της Ένωσης[35]. Τούτο ισχύει, ιδίως, όσον αφορά τις «διοικητικές αποφάσεις» της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας στις οποίες αναφέρεται η παράγραφος 8 και οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 263, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ, σε

[31] Πρβλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2023, AUTOTECHNICA FLEET SERVICES (C-278/22, EU:C:2023:1026, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[32] Βλ., ωστόσο, υποσημείωση 36 των παρουσών προτάσεων.

[33] Βλ. σημείο 1 των παρουσών προτάσεων.

[34] Κατ' εφαρμογήν των άρθρων 263 και 265 ΣΛΕΕ. Το άρθρο 86, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ προβλέπει ότι οι κανονισμοί του Συμβουλίου περί σύστασης Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας θα πρέπει να καθορίζουν, μεταξύ άλλων, «τους κανόνες που ισχύουν για τον δικαστικό έλεγχο των διαδικαστικών [...] πράξεων [της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας] κατά την άσκηση των καθηκόντων της». Στην αιτιολογική σκέψη 86 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, η οποία παραπέμπει στην ως άνω διάταξη, διαλαμβάνεται ότι η εν λόγω αρμοδιότητα που παρέχεται στον νομοθέτη της Ένωσης «αντικατοπτρίζει την ιδιαίτερη φύση των καθηκόντων και της δομής της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, που τη διακρίνει από όλα τα άλλα όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης και απαιτεί την εφαρμογή ειδικών κανόνων δικαστικού ελέγχου». Το Συμβούλιο έκρινε σκόπιμο να αναθέσει –με το άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία– στα εθνικά δικαστήρια την αρμοδιότητα του δικαστικού ελέγχου των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, λαμβάνοντας υπόψη τον υβριδικό χαρακτήρα του οργάνου αυτού και το γεγονός η λειτουργία του κατά τη διεξαγωγή ερευνών και τη λήψη άλλων μέτρων διέπεται, σε μεγάλο βαθμό, από το εθνικό δίκαιο (επί του τελευταίου αυτού σημείου, βλ. άρθρα 30 και 31, καθώς και την αιτιολογική σκέψη 87, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία). Όπως υποστηρίζει η Επιτροπή στις γραπτές παρατηρήσεις της, ο νομοθέτης της Ένωσης έκρινε ότι «το σύστημα αυτό είναι πιο συνεκτικό και πιο αποδοτικό, δεδομένου ότι, κατά το άρθρο 86, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ασκεί ποινικές διώξεις ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων των κρατών μελών». Παρουσιάζει δε το πρόσθετο πλεονέκτημα ότι αποτρέπει «τη διχοτόμηση της αρμοδιότητας του δικαστικού ελέγχου, μεταξύ δικαστή της Ένωσης κατά τη διάρκεια της έρευνας και εθνικού δικαστή κατά τη διάρκεια της δίκης, χωρίς να παραγνωρίζει ότι ο δικαστικός έλεγχος ασκείται σύμφωνα με τον κανονισμό 2017/1939 και με το δίκαιο της Ένωσης, το οποίο συμπληρώνεται, σε μεγάλο βαθμό, από τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες».

[35] Ο οποίος άλλωστε είναι αρμόδιος και για την έκδοση προδικαστικών αποφάσεων βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ (βλ. άρθρο 42, παράγραφος 2, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία).

αντίθεση με τις «διαδικαστικές πράξεις» της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας στις οποίες αναφέρεται η παράγραφος 1 και οι οποίες υπόκεινται, κατ' αρχήν[36], «σε έλεγχο από τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια».

42. Το γεγονός ότι στο άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία χρησιμοποιείται η φράση «που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων» ενισχύει περαιτέρω την άποψη ότι η διάταξη αυτή σκοπεί να αναθέσει στον εθνικό δικαστή αρμοδιότητα η οποία κανονικά θα ανήκε στον δικαστή της Ένωσης. Στις γραπτές παρατηρήσεις τους, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, η Γαλλική και η Ισπανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή επισημαίνουν ότι η φράση αυτή αναπαράγει σχεδόν κατά λέξη το κείμενο του άρθρου 263, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ[37], στο οποίο ορίζεται ποιες πράξεις των θεσμικών και λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης είναι αρμόδιος να ελέγχει ο δικαστής της Ένωσης[38].

43. Ένας ακόμη λόγος που συνηγορεί υπέρ της αυτοτελούς και ομοιόμορφης ερμηνείας της έννοιας των «διαδικαστικ[ών] πράξε[ων] της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων» είναι η ανάγκη να διασφαλιστεί η συνεπής κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ του εθνικού δικαστή και του δικαστή της Ένωσης στο πλαίσιο της άσκησης του δικαστικού ελέγχου των πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας. Ως εκ τούτου, συμμερίζομαι την άποψη της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας ότι η έννοια των «διαδικαστικ[ών] πράξε[ων] της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων» αποτελεί αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης[39].

44. Όσον αφορά το περιεχόμενο της έννοιας αυτής, από την αιτιολογική σκέψη 87, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία προκύπτει ότι στην έννοια των «διαδικαστικ[ών] πράξε[ων]» εμπίπτουν ιδίως οι πράξεις «της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας κατά τις έρευνές της». Στο δεύτερο εδάφιο της ίδιας αιτιολογικής σκέψης διαλαμβάνεται ότι θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι «οι διαδικαστικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας οι οποίες εκδίδονται πριν από την απαγγελία κατηγορίας» υπόκεινται επίσης σε δικαστικό έλεγχο από τα εθνικά δικαστήρια. Στην έννοια των «διαδικαστικ[ών] πράξε[ων]» περιλαμβάνονται, ενδεικτικά[40], τα «μέτρα έρευνας» κατά την έννοια του άρθρου 30 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Επομένως, όπως υποστηρίζουν οι I.R.O. και F.J.L.R., καθώς και η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, η απόφαση με την οποία ο Ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας κλητεύει ορισμένο πρόσωπο προκειμένου να εμφανιστεί και να εξεταστεί ως μάρτυρας αποτελεί διαδικαστική πράξη κατά την έννοια του άρθρου 42,

[36] Το άρθρο 42, παράγραφος 3, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία εξαιρεί από την εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 1 τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας να θέσει υπόθεση στο αρχείο κατ' εφαρμογήν του άρθρου 39. Όσον αφορά τη δυνατότητα των προνομιούχων προσφευγόντων να προσβάλουν ενώπιον του Δικαστηρίου τις διαδικαστικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, βλ. αιτιολογική σκέψη 89 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Βλ. επίσης το άρθρο 42, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, το οποίο αναθέτει στο Δικαστήριο την αρμοδιότητα να αποφαίνεται, σύμφωνα με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, με προδικαστικές αποφάσεις επί του κύρους των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας εφόσον τέτοιο ζήτημα εγείρεται ενώπιον εθνικού δικαστηρίου και θεμελιώνεται επί του ενωσιακού δικαίου.

[37] Βλ., επίσης, άρθρο 42, παράγραφοι 3 και 8, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία και εκεί παραπομπές στο άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

[38] Εξάλλου, η χρήση της φράσης αυτής καθιστά δυνατή τη διάκριση μεταξύ των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, και που, ως εκ τούτου, υπόκεινται σε έλεγχο από τα εθνικά δικαστήρια, και των πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που δεν προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων. Στην αιτιολογική σκέψη 87, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία διευκρινίζεται ότι είναι δυνατόν, όχι όμως υποχρεωτικό, να προβλέπεται κατά το οικείο εθνικό δίκαιο ο έλεγχος των τελευταίων αυτών πράξεων από τα εθνικά δικαστήρια.

[39] Η θεωρία φαίνεται να συμμερίζεται την άποψη αυτή: βλ., για παράδειγμα, Herrnfeld, H.-H., Brodowski, D., και Burchard, C., όπ.π., σ. 409-410, και Luchtman, M., «Forum Choice and Judicial Review Under the EPPO's Legislative Framework», σε Geelhoed, W., Erkelens, L., και Meij, A. (επιμ.), *Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor's Office*, Asser Press, Χάγη, 2018, σ. 165.

[40] Βλ., ιδίως, αιτιολογική σκέψη 87, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, όπου γίνεται λόγος για τις «διαδικαστικές πράξεις που αφορούν την επιλογή του κράτους μέλους του οποίου τα δικαστήρια θα είναι αρμόδια να κρίνουν επί της ποινικής δίωξης», καθώς και το άρθρο 42, παράγραφος 3, του ίδιου κανονισμού, όπου γίνεται λόγος για τις «αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας να θέσει υπόθεση στο αρχείο».

παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Είναι γεγονός ότι η εν λόγω απόφαση δεν περιλαμβάνεται στα προβλεπόμενα από το άρθρο 30, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού «μέτρα έρευνας» τα οποία θα πρέπει να είναι διαθέσιμα στους Ευρωπαίους εντεταλμένους εισαγγελείς στα κράτη μέλη «[τ]ουλάχιστον στις περιπτώσεις στις οποίες η υπό έρευνα αξιόποινη πράξη τιμωρείται με μέγιστη ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τεσσάρων ετών». Εντούτοις, το άρθρο 30, παράγραφος 4, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ορίζει ότι «[π]έρα από τα μέτρα που αναφέρονται στην παράγραφο 1, οι ευρωπαίοι(-ες) εντεταλμένοι(-ες) εισαγγελείς δικαιούνται να ζητούν ή να διατάσσουν οποιαδήποτε άλλα μέτρα στο κράτος μέλος τους τα οποία είναι διαθέσιμα στους (στις) εισαγγελείς βάσει του εθνικού δικαίου σε αντίστοιχες εθνικές υποθέσεις». Το δε άρθρο 43, παράγραφος 1, του νόμου 9/2021 ορίζει ρητώς ότι οι Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς μπορούν να κλητεύουν πρόσωπα προκειμένου να εμφανιστούν ενώπιόν τους και να εξεταστούν ως μάρτυρες.

45. Όσον αφορά τη φράση «που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων», από τη χρήση πανομοιότυπης διατύπωσης στο άρθρο 263, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ [41] μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι πρόθεση του νομοθέτη κατά τη θέσπιση του άρθρου 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ήταν να διασφαλίσει, στο πλαίσιο ενός συστήματος δικαστικού ελέγχου προσαρμοσμένου στην ιδιαίτερη φύση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, ότι οι πράξεις του εν λόγω οργάνου, οι οποίες κανονικά θα υπόκειντο στον έλεγχο του δικαστή της Ένωσης μέσω ευθείας προσφυγής, μπορούν να υποβληθούν σε δικαστικό έλεγχο ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό τη συμμόρφωση με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και με το άρθρο 47 του Χάρτη.

46. Φρονώ επομένως ότι, όπως ρητώς υποστηρίζουν η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, η Γαλλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, η πάγια νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την ερμηνεία της έννοιας των «πράξεων […] που παράγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων» κατά το άρθρο 263 ΣΛΕΕ έχει εφαρμογή και κατά την ερμηνεία του άρθρου 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Κατά δε το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το πρώτο εδάφιο αυτού, αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως μπορούν να αποτελέσουν όλες οι διατάξεις ή τα μέτρα που θεσπίζονται από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης, ανεξάρτητα από τη μορφή τους, και αποσκοπούν στην παραγωγή δεσμευτικών εννόμων αποτελεσμάτων, ικανών να επηρεάσουν τα συμφέροντα ενός φυσικού ή νομικού προσώπου, μεταβάλλοντας ουσιωδώς τη νομική του κατάσταση. Προκειμένου να διαπιστωθεί αν μια πράξη παράγει τέτοια αποτελέσματα και είναι, ως εκ τούτου, δεκτική τέτοιας προσφυγής, πρέπει να εξετάζεται η ουσία της πράξης και να εκτιμώνται τα αποτελέσματά της με γνώμονα αντικειμενικά κριτήρια, όπως το περιεχόμενό της, λαμβανομένων ενδεχομένως υπόψη του πλαισίου εντός του οποίου εκδόθηκε και των εξουσιών του θεσμικού ή άλλου οργάνου ή οργανισμού που την εξέδωσε [42].

47. Το συμπέρασμα που μπορεί να συναχθεί από τα προεκτεθέντα είναι ότι ο νομοθέτης της Ένωσης δεν είχε την πρόθεση να περιορίσει την προβλεπόμενη στο άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία υποχρέωση δικαστικού ελέγχου των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας σε συγκεκριμένες μόνο κατηγορίες πράξεων. Η εν λόγω διάταξη, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου που παρατίθεται στο αμέσως προηγούμενο σημείο, συνεπάγεται ότι κάθε διαδικαστική πράξη των Ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων κατά τις έρευνές τους η οποία αποσκοπεί στην παραγωγή δεσμευτικών εννόμων αποτελεσμάτων, ικανών να επηρεάσουν τα συμφέροντα ενός φυσικού ή νομικού προσώπου μεταβάλλοντας ουσιωδώς τη νομική του κατάσταση, θα πρέπει να υπόκειται

[41] Βλ. σημείο 42 των παρουσών προτάσεων.

[42] Απόφαση της 18ης Ιουνίου 2024, Επιτροπή κατά SRB, C-551/22 P (EU:C:2024:520, σκέψη 65 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

στον έλεγχο του αρμόδιου εθνικού δικαστηρίου. Περαιτέρω επισημαίνεται ότι από την αιτιολογική σκέψη 87 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία προκύπτει ότι ο όρος «τρίτ[οι]», ο οποίος απαντά στο άρθρο 42, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, θα πρέπει να νοείται υπό ευρεία έννοια ώστε να περιλαμβάνει «[τον] ύποπτ[ο]» [43], «το θύμα», καθώς και κάθε «άλλ[ο] ενδιαφερόμεν[ο] τα δικαιώματα τ[ου] οποί[ου] ενδέχεται να θιγούν από τέτοιες πράξεις» [44].

48. Το αιτούν δικαστήριο καθώς και οι I.R.O. και F.J.L.R. υποστηρίζουν ότι η απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2023 αποτελεί διαδικαστική πράξη της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας η οποία παράγει έννομα αποτελέσματα για τους δύο τελευταίους ως υπό έρευνα πρόσωπα, στο μέτρο που (α) προσβάλλει το δικαίωμά τους για εκδίκαση της υποθέσεώς τους εντός εύλογης προθεσμίας και (β) από τη συμπληρωματική μαρτυρική κατάθεση του Y.C. θα μπορούσαν να προκύψουν ενοχοποιητικά αποδεικτικά στοιχεία τα οποία οι επιληφθέντες Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν στην ποινική δίκη κατά των I.R.O. και F.J.L.R.. Αντιθέτως, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, η Γαλλική και η Ισπανική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή υποστηρίζουν –προβάλλοντας διαφορετικά επιχειρήματα η κάθε μία [45]– ότι η απόφαση με την οποία ο επιληφθείς Ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας κλητεύει ορισμένο πρόσωπο προκειμένου να εξεταστεί ως μάρτυρας δεν αποτελεί μέτρο του οποίου τα δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα είναι ικανά να επηρεάσουν τα συμφέροντα των υπό έρευνα προσώπων μεταβάλλοντας ουσιωδώς τη νομική τους κατάσταση.

49. Δεν θεωρώ in abstracto πειστικά τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν για λογαριασμό των I.R.O. και F.J.L.R. και έγιναν δεκτά από το αιτούν δικαστήριο. Όπως επισημαίνουν η Γαλλική και η Ισπανική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, τα αποδεικτικά στοιχεία που μπορεί να προκύψουν κατά την εξέταση μάρτυρα ενδέχεται να είναι τόσο ενοχοποιητικά όσο και απαλλακτικά. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σκόπιμη η επισήμανση ότι κατά το άρθρο 5, παράγραφος 4, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία «[η] Ευρωπαϊκή Εισαγγελία διεξάγει τις έρευνές της με αμεροληψία και συλλέγει όλα τα συναφή αποδεικτικά στοιχεία, είτε αυτά είναι ενοχοποιητικά είτε απαλλακτικά» [46]. Η Γαλλική Κυβέρνηση προσθέτει ότι η εξέταση του μάρτυρα ενδέχεται να αποσκοπεί αποκλειστικά στη διευκρίνιση συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών, την παροχή πληροφοριών σχετικά με το υπόβαθρο της υπόθεσης, την παροχή εξηγήσεων στον ανακριτή σχετικά με κάποιον περίπλοκο μηχανισμό ή την ανάδειξη της προσωπικότητας των εμπλεκόμενων προσώπων. Συμφωνώ ότι, μολονότι η κλήτευση και η εξέταση μάρτυρα ενδέχεται

[43] Εκτιμώ ότι η έννοια του «investigado» (υπό έρευνα προσώπου) στο ισπανικό δίκαιο είναι ισοδύναμη με την έννοια του «υπόπτου».

[44] Όπως εκθέτουν στις γραπτές παρατηρήσεις τους η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία και η Γαλλική Κυβέρνηση, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, όταν η προσφυγή ακυρώσεως ασκείται από μη προνομιούχο διάδικο κατά πράξεως της οποίας δεν είναι ο αποδέκτης, η προϋπόθεση κατά την οποία τα δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα του προσβαλλόμενου μέτρου πρέπει να είναι ικανά να επηρεάσουν τα συμφέροντα του προσφεύγοντος, μεταβάλλοντας ουσιωδώς τη νομική του κατάσταση, συμπίπτει με την προϋπόθεση που θέτει το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ ότι η πράξη θα πρέπει να αφορά τον προσφεύγοντα άμεσα και ατομικά (απόφαση της 13ης Οκτωβρίου 2011, Deutsche Post και Γερμανία κατά Επιτροπής, C-463/10 P και C-475/10 P, EU:C:2011:656, σκέψη 38). Θεωρώ ότι η προσέγγιση αυτή έχει εφαρμογή και στην περίπτωση του άρθρου 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία.

[45] Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία υποστηρίζει ότι ο καταλογισμός των φερόμενων ως αξιόποινων πράξεων στους I.R.O. και F.J.L.R. δεν βασίστηκε στη μαρτυρική κατάθεση του Y.C. Αν οι επιληφθέντες Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς καταλήξουν να συλλέξουν νέα ενοχοποιητικά αποδεικτικά στοιχεία εις βάρος τους μέσω της συμπληρωματικής εξέτασης του Y.C. ως μάρτυρα, η νομική κατάσταση των υπό έρευνα προσώπων θα παραμείνει αμετάβλητη. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η κλήτευση μάρτυρα αποτελεί αμιγώς προπαρασκευαστική πράξη. Η κατάθεση μάρτυρα συνίσταται σε ισχυρισμούς περί των πραγματικών περιστατικών οι οποίοι δεν είναι ικανοί να παραγάγουν δεσμευτικά αποτελέσματα που μεταβάλλουν τη νομική κατάσταση του υπόπτου. Τα όποια δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα παράγονται σε μεταγενέστερο στάδιο της διαδικασίας, όταν η κατάσταση του προσώπου μεταβάλλεται, μετά την απαγγελία κατηγορίας, από αυτή του υπόπτου σε εκείνη του κατηγορουμένου· και, εν τέλει, με την καταδίκη ή την αθώωση του υπόπτου.

[46] Βλ., επίσης, τα διαδικαστικού χαρακτήρα δικαιώματα που κατοχυρώνονται υπέρ των υπόπτων και των κατηγορουμένων στο άρθρο 41 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία.

να παρατείνουν τη διάρκεια της διαδικασίας, ωστόσο, τα μέτρα αυτά μπορούν επίσης να διευκολύνουν τη διεξαγωγή της έρευνας και, εν πάση περιπτώσει, να συμβάλουν στη διεξοδική διερεύνηση των φερόμενων ως αξιόποινων πράξεων.

50. Παρά τις ανωτέρω επισημάνσεις, είμαι της γνώμης ότι το ζήτημα κατά πόσον η απόφαση του Ευρωπαίου εντεταλμένου εισαγγελέα με την οποία κλητεύεται ορισμένο πρόσωπο προκειμένου να εμφανιστεί και να εξεταστεί ως μάρτυρας αποτελεί διαδικαστική πράξη που προορίζεται να παραγάγει έννομα αποτελέσματα έναντι του υπό έρευνα προσώπου δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί και να επιλυθεί κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο.

51. Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία δεν λειτουργεί στο πλαίσιο μιας ενιαίας έννομης τάξης, οι δε διαδικασίες που την αφορούν ρυθμίζονται μόνον μερικώς από τον κανονισμό για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία[47]. Κατά τη διατύπωση της γενικής εισαγγελέα T. Ćapeta, «η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία αποτελεί μεν ενιαίο και αδιαίρετο όργανο, αλλά λειτουργεί άνευ κοινών κανόνων ουσιαστικού ή δικονομικού ποινικού δικαίου», ενώ «[τ]α ζητήματα αυτά εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις νομοθεσίες των κρατών μελών, οι οποίες ενδέχεται να διαφοροποιούνται ως προς τις λύσεις που υιοθετούν»[48]. Πέραν των διαδικαστικών δικαιωμάτων που προβλέπονται στο δίκαιο της Ένωσης, και τα οποία θα πρέπει –κατά το άρθρο 41, παράγραφος 2, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία– να διασφαλίζονται «κατ' ελάχιστο» για κάθε ύποπτο ή κατηγορούμενο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, το γεγονός ότι ο κανονισμός για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία παραπέμπει στο εθνικό δίκαιο συνεπάγεται ότι τα δικαιώματα των εμπλεκόμενων στις διαδικασίες αυτές προσώπων διαφοροποιούνται αναλόγως του κράτους μέλους στο οποίο η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ερευνά και διώκει την εκάστοτε αξιόποινη πράξη. Στο ίδιο πνεύμα, το γεγονός ότι το άρθρο 30, παράγραφος 5, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ορίζει ότι οι «διαδικασίες και οι μηχανισμοί για τη λήψη των μέτρων» των παραγράφων 1 και 4 του ίδιου άρθρου διέπονται από «το ισχύον εθνικό δίκαιο» ενδέχεται να συνεπάγεται ότι η ίδια διαδικαστική πράξη του επιληφθέντος Ευρωπαίου εντεταλμένου εισαγγελέα –όπως η κλήτευση μάρτυρα– μπορεί σε ορισμένο μεν κράτος μέλος να μην παράγει έννομα αποτελέσματα τα οποία μεταβάλλουν την κατάσταση των προσώπων τα οποία αυτή αφορά, ενώ σε άλλο κράτος μέλος να παράγει πράγματι τέτοια έννομα αποτελέσματα. Ως εκ τούτου, όπως επισήμαναν η Γαλλική και η Ολλανδική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το εύρος των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που υπόκεινται σε έλεγχο από τα εθνικά δικαστήρια ενδέχεται να διαφέρει ανάλογα με το εκάστοτε εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο. Η ανάγκη για in concreto εκτίμηση του ζητήματος αυτού απορρέει εξάλλου και από τη νομολογία που παρατίθεται στο σημείο 46 των παρουσών προτάσεων, από την οποία προκύπτει ότι είναι αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη τα αντικειμενικά κριτήρια περί των οποίων γίνεται λόγος στη νομολογία αυτή.

52. Κατόπιν των προεκτεθέντων, είμαι της γνώμης ότι το Δικαστήριο δεν θα πρέπει να αποφανθεί γενικώς επί του ζητήματος αν η απόφαση με την οποία ο επιληφθείς Ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας κλητεύει ορισμένο πρόσωπο προκειμένου να εμφανιστεί ενώπιόν του και να εξεταστεί ως μάρτυρας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Το ζήτημα αυτό εναπόκειται τελικώς στην κρίση του εθνικού δικαστηρίου, το οποίο και θα πρέπει να εξακριβώσει κατά πόσον η απόφαση αυτή αποτελεί πράξη που προορίζεται να παραγάγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα, ικανά να επηρεάσουν τα συμφέροντα του εμπλεκόμενου τρίτου μεταβάλλοντας ουσιωδώς τη νομική του κατάσταση. Προς τούτο, το εθνικό δικαστήριο θα πρέπει να εξετάσει την ουσία της απόφασης και να εκτιμήσει τα αποτελέσματά της με γνώμονα αντικειμενικά κριτήρια, όπως το περιεχόμενό

[47] Βλ. σημεία 1 και 2 των παρουσών προτάσεων.

[48] Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα T. Ćapeta στην υπόθεση G. K. κ.λπ. (Ευρωπαϊκή Εισαγγελία) (C-281/22, EU:C:2023:510, σημείο 20).

της, λαμβάνοντας ενδεχομένως υπόψη το ειδικό διαδικαστικό πλαίσιο εντός του οποίου η απόφαση αυτή εκδόθηκε και τις εξουσίες του οργάνου που την εξέδωσε. Εφόσον το εθνικό δικαστήριο διαπιστώσει, κατόπιν της εξέτασης αυτής, ότι η απόφαση με την οποία ο επιληφθείς Ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας κλητεύει ορισμένο πρόσωπο προκειμένου να εμφανιστεί ενώπιόν του και να εξεταστεί ως μάρτυρας δεν προορίζεται να παραγάγει έννομα αποτελέσματα έναντι των υπό έρευνα προσώπων, η εθνική ρύθμιση η οποία αποκλείει από τον δικαστικό έλεγχο τη συγκεκριμένη απόφαση δεν θα αντιβαίνει στο άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη και του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, καθώς και των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας.

53. Με τις προτάσεις του στην υπόθεση Asociația «Forumul Judecătorilor din România» κ.λπ., ο γενικός εισαγγελέας M. Bobek επισημαίνει ότι το πρόσωπο το οποίο επιθυμεί να επικαλεστεί το άρθρο 47 του Χάρτη, προκειμένου να προβάλει και να ασκήσει δικονομικό δικαίωμα διασφαλιζόμενο από τη διάταξη αυτή, πρέπει να διαθέτει συγκεκριμένο «δικαίωμα ή ελευθερία» που κατοχυρώνεται από το δίκαιο της Ένωσης και του οποίου την προστασία επιδιώκει να εξασφαλίσει ενώπιον δικαστηρίου[49]. Συμφωνώ με την Επιτροπή ότι, εφόσον γίνει δεκτό ότι η απόφαση με την οποία κλητεύεται ορισμένο πρόσωπο προκειμένου να εξεταστεί ως μάρτυρας δεν προορίζεται να παραγάγει έννομα αποτελέσματα έναντι των υπό έρευνα προσώπων, τότε η νομική κατάσταση των τελευταίων δεν θα επηρεάζεται και δεν θα μπορούν τα πρόσωπα αυτά να επικαλεστούν δικαίωμα το οποίο απορρέει από το δίκαιο της Ένωσης, με αποτέλεσμα να καθίσταται άνευ αντικειμένου η εφαρμογή του άρθρου 47 του Χάρτη. Ομοίως, εάν δεν παράγονται τέτοιου είδους έννομα αποτελέσματα, δεν εγείρεται ούτε το ζήτημα αν υφίσταται δυνατότητα άσκησης αποτελεσματικού μέσου ένδικης προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ. Τέλος, εφόσον γίνει δεκτό ότι καμία διάταξη του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ή άλλης πράξης της Ένωσης δεν παρέχει στα υπό έρευνα πρόσωπα δικαίωμα προσβολής, ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που δεν προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων, δεν θα τίθεται ούτε ζήτημα παραβίασης των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας.

54. Αν όμως το εθνικό δικαστήριο διαπιστώσει ότι μια απόφαση του Ευρωπαίου εντεταλμένου εισαγγελέα –όπως εκείνη της 2ας Φεβρουαρίου 2023– αποτελεί πράξη η οποία πράγματι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, τότε θα πρέπει –κατά ρητή επιταγή της τελευταίας αυτής διάταξης– να «υπόκει[ται] σε έλεγχο από τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια». Σε τι συνίσταται ο εν λόγω δικαστικός έλεγχος; Και ειδικότερα, στο πλαίσιο της υπό κρίση προδικαστικής παραπομπής, πρέπει άραγε να υφίσταται δυνατότητα άσκησης ευθείας προσφυγής κατά του κύρους της επίμαχης απόφασης;

55. Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι το ισπανικό δίκαιο δεν παρέχει στα υπό έρευνα πρόσωπα τη δυνατότητα να προσβάλουν στο πλαίσιο ευθείας προσφυγής ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων την απόφαση με την οποία ο επιληφθείς Ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας κλητεύει ορισμένο πρόσωπο να εμφανιστεί ενώπιόν του προκειμένου να εξεταστεί ως μάρτυρας. Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει σαφώς ότι το αιτούν δικαστήριο στηρίζεται στην παραδοχή ότι πρόθεση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν οι πράξεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία να μπορούν να προσβληθούν στο πλαίσιο ευθείας προσφυγής. Επομένως, το αιτούν δικαστήριο φαίνεται να αποκλείει το ενδεχόμενο ο νομοθέτης της Ένωσης να μη θέλησε να καθορίσει

[49] Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στην υπόθεση Asociația «Forumul Judecătorilor din România» κ.λπ. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19 και C-355/19, EU:C:2020:746, σημείο 197).

λεπτομερείς κανόνες βάσει των οποίων θα διεξάγεται ο δικαστικός έλεγχος των εν λόγω πράξεων, με αποτέλεσμα να χωρεί και παρεμπίπτων έλεγχός τους[50]. Αντιθέτως, η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει, με τις γραπτές παρατηρήσεις της, ότι η υποχρέωση δικαστικού ελέγχου των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων δεν συνεπάγεται απαραιτήτως ότι θα πρέπει να υπάρχει δυνατότητα άσκησης προσφυγής ακυρώσεώς τους. Η Ιταλική Κυβέρνηση εκθέτει ότι, αντιθέτως προς τα ισχύοντα στην Ισπανία, στο πλαίσιο του ιταλικού κώδικα ποινικής δικονομίας ο θεσμός του ανακριτή έχει καταργηθεί, συμπαρασύροντας και κάθε δυνατότητα ex ante ελέγχου της διαδικαστικής πράξης με την οποία ο Ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας κλητεύει ορισμένο πρόσωπο προκειμένου να εξεταστεί ως μάρτυρας. Αντιθέτως, αρμόδιος να αποφανθεί σχετικά με τη νομιμότητα όλων των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίζονται ενώπιόν του και, ενδεχομένως, να τα απορρίψει είναι ο δικαστής της ουσίας[51]. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, και απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Δικαστηρίου, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία και η Γαλλική, η Ολλανδική και η Ισπανική Κυβέρνηση επέμειναν στην άποψη ότι ο παρεμπίπτων δικαστικός έλεγχος του κύρους των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας ανταποκρίνεται στις επιταγές του άρθρου 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία παραδέχθηκε ότι δεν υφίστατο δυνατότητα άσκησης ευθείας προσφυγής κατά των αποφάσεων των Ευρωπαίων εντεταλμένων εισαγγελέων περί διενέργειας πράξεων έρευνας. Υποστήριξε ωστόσο ότι το ισπανικό δίκαιο προβλέπει διάφορα μέσα ένδικης προστασίας διά των οποίων είναι δυνατός ο παρεμπίπτων δικαστικός έλεγχος των πράξεων αυτών, τόσο κατά το στάδιο της ανάκρισης όσο και, μετά το πέρας αυτής, κατά το στάδιο της προφορικής διαδικασίας της ποινικής δίκης, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και τον σεβασμό των δικαιωμάτων της υπεράσπισης. Με την άποψη αυτή συντάσσονται η Γαλλική, η Ολλανδική και η Ισπανική Κυβέρνηση.

56. Το άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία παρέχει στα κράτη μέλη περιθώριο εκτιμήσεως στο πλαίσιο της δικονομικής τους αυτονομίας, καθόσον ορίζει ότι ο προβλεπόμενος στη διάταξη αυτή δικαστικός έλεγχος ασκείται «σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες που ορίζει το εθνικό δίκαιο»[52]. Η διάταξη δεν εξειδικεύει τον χαρακτήρα του εν λόγω «ελέγχου», ούτε το είδος της απόφασης στην οποία δύναται να καταλήξει το εθνικό δικαστήριο κατά την άσκηση του ελέγχου αυτού.

57. Στην αιτιολογική σκέψη 88 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία διαλαμβάνεται ότι, κατά τον έλεγχο, ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, της νομιμότητας των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας που προορίζονται να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων, «θα πρέπει να διασφαλίζεται η ύπαρξη αποτελεσματικών ένδικων βοηθημάτων και μέσων, σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 19 παράγραφος 1 της ΣΕΕ». Η συγκεκριμένη διάταξη της Συνθήκης επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν τα αναγκαία

[50] Το αιτούν δικαστήριο απορρίπτει το επιχείρημα που προέβαλαν οι Ευρωπαίοι εντεταλμένοι εισαγγελείς κατ' επίκληση του άρθρου 29 του νόμου 9/2021, το οποίο, εν πάση περιπτώσει, αφορά περίπτωση άσχετη με την υπό κρίση προδικαστική παραπομπή, ήτοι την περίπτωση εκπρόθεσμης κλήσης των υπό έρευνα προσώπων στην πρώτη ακρόαση για τη γνωστοποίηση της κατηγορίας και των αποδεικτικών στοιχείων. Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, η Γαλλική και η Ισπανική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή δεν αντικρούουν, με τις γραπτές παρατηρήσεις τους, την παραδοχή αυτή του αιτούντος δικαστηρίου.

[51] Στο ίδιο πνεύμα, η Ισπανική Κυβέρνηση εκθέτει στις γραπτές παρατηρήσεις της ότι το άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία δεν επιτάσσει να διενεργείται ο δικαστικός έλεγχος των διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας αμέσως μετά την έκδοσή τους και/ή πριν από την εφαρμογή τους.

[52] Κατά την αιτιολογική σκέψη 12 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία: «[…] Δεδομένου ότι οι στόχοι του παρόντος κανονισμού, και συγκεκριμένα η ενίσχυση, μέσω της σύστασης της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, της καταπολέμησης αξιόποινων πράξεων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης, […] μπορούν να επιτευχθούν καλύτερα στο επίπεδο της Ένωσης […], η Ένωση δύναται να λάβει μέτρα σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας που προβλέπεται στο άρθρο 5 της ΣΕΕ. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας που προβλέπεται στο εν λόγω άρθρο, ο παρών κανονισμός δεν υπερβαίνει τα αναγκαία όρια για την επίτευξη των εν λόγω στόχων και μεριμνά για την ελάχιστη δυνατή παρέμβασή του στις έννομες τάξεις και στις θεσμικές δομές των κρατών μελών».

ένδικα βοηθήματα και μέσα για την πραγματική προστασία κάθε προσώπου του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, η δε υποχρέωση αυτή αντιστοιχεί σε εκείνη που προβλέπεται στο άρθρο 47, πρώτο εδάφιο, του Χάρτη. Περιλαμβάνει το δικαίωμα κάθε προσώπου να προσβάλει δικαστικώς κάθε βλαπτική για το ίδιο πράξη, η οποία ενδέχεται να θίγει τα εν λόγω δικαιώματα και ελευθερίες, ωστόσο, δεν απαιτεί να διαθέτει ο φορέας τους άμεσο μέσο ένδικης προστασίας το οποίο να σκοπεί, κυρίως, στην αμφισβήτηση του κύρους συγκεκριμένου μέτρου. Επομένως, για τη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που το δίκαιο της Ένωσης κατοχυρώνει υπέρ του φορέα του δικαιώματος, αρκεί να υφίστανται ενώπιον των αρμόδιων εθνικών δικαστηρίων ένα ή περισσότερα μέσα ένδικης προστασίας που να του παρέχουν τη δυνατότητα να επιτύχει, παρεμπιπτόντως, τον έλεγχο της νομιμότητας του μέτρου αυτού [53]. Εν προκειμένω, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να κρίνει αν τα υπό έρευνα πρόσωπα δύνανται να επιτύχουν παρεμπιπτόντως τον έλεγχο νομιμότητας της απόφασης με την οποία ο επιληφθείς Ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας κλήτευσε ορισμένο πρόσωπο προκειμένου να εμφανιστεί και να εξεταστεί ως μάρτυρας.

58. Ανεξαρτήτως όμως του αν υφίσταται η δυνατότητα αυτή, και προκειμένου να δοθεί πλήρης απάντηση στα ερωτήματα που έχει υποβάλει το αιτούν δικαστήριο, το Δικαστήριο θα πρέπει να εξετάσει κατά πόσον οι διαδικασίες που περιγράφονται στην απόφαση περί παραπομπής συνάδουν με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, στις οποίες ρητώς αναφέρεται η αιτιολογική σκέψη 88 του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία.

59. Κατά πάγια νομολογία, ελλείψει σχετικών ενωσιακών κανόνων, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να ρυθμίσει, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, τους δικονομικούς κανόνες για τα μέσα ένδικης προστασίας τα οποία αποσκοπούν στην προάσπιση των δικαιωμάτων των πολιτών. Ωστόσο, τούτο ισχύει υπό τον όρο ότι οι κανόνες αυτοί δεν είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που διέπουν παρόμοιες καταστάσεις υποκείμενες στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και ότι δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχει το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) [54].

60. Όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, το δίκαιο της Ένωσης δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να καθιερώνουν μέσα ένδικης προστασίας διαφορετικά από εκείνα τα οποία προβλέπει το εσωτερικό δίκαιο, εκτός και αν από την οικονομία της επίμαχης εθνικής έννομης τάξης προκύπτει ότι δεν υφίσταται κανένα μέσο ένδικης προστασίας το οποίο να καθιστά δυνατή, έστω και παρεμπιπτόντως, τη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης ή αν το μόνο μέσο πρόσβασης στη δικαιοσύνη είναι να αναγκαστούν οι πολίτες να παραβιάσουν το νόμο [55]. Εφόσον το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει ότι μπορεί να ασκηθεί πραγματικός δικαστικός έλεγχος του κύρους των αμφισβητούμενων μέτρων, έστω και παρεμπίπτων, ουδείς λόγος θα συντρέχει να θεωρηθεί ότι οι διαδικασίες που περιγράφονται στην απόφαση περί παραπομπής παραβιάζουν την αρχή της αποτελεσματικότητας.

[53] Πρβλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2020, État luxembourgeois κατά B (Δικαίωμα προσφυγής κατά αιτήσεως παροχής πληροφοριών σε φορολογικά θέματα) (C-245/19 και C-246/19, EU:C:2020:795, σκέψεις 47, 55, 57 έως 59, 64, 67 και 79 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[54] Απόφαση της 20ής Ιουνίου 2024, Artemis security (C-367/23, EU:C:2024:529, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[55] Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2021, Randstad Italia (C-497/20, EU:C:2021:1037, σκέψη 62 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

61. Όσον αφορά την αρχή της ισοδυναμίας, από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι, ενώ οι εθνικοί δικονομικοί κανόνες που ισχύουν για την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία αποκλείουν τη δυνατότητα άμεσου δικαστικού ελέγχου της απόφασης με την οποία ο Ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας κλητεύει ορισμένο πρόσωπο προκειμένου να εμφανιστεί και να καταθέσει ως μάρτυρας, εντούτοις, κατά των αντίστοιχων διατάξεων που εκδίδονται βάσει του κώδικα ποινικής δικονομίας μπορεί να ασκηθεί προσφυγή ενώπιον του ανακριτή ή ενώπιον δικαστηρίου ανώτερης βαθμίδας. Επομένως, τα υπό έρευνα πρόσωπα φαίνεται να βρίσκονται σε διαφορετική, και δη λιγότερο ευνοϊκή, θέση όταν επιδιώκουν την άσκηση δικαιωμάτων τα οποία απορρέουν ευθέως από το δίκαιο της Ένωσης, σε σύγκριση με την περίπτωση κατά την οποία επιδιώκουν την άσκηση δικαιωμάτων που απορρέουν από τον κώδικα ποινικής δικονομίας. Υπό τις περιστάσεις αυτές,, όπως υποστηρίζουν τόσο το αιτούν δικαστήριο όσο και οι I.R.O. και F.J.L.R., προκύπτει ότι οι διαδικασίες που περιγράφονται στην απόφαση περί παραπομπής παραβιάζουν πράγματι την αρχή της ισοδυναμίας.

62. Είναι γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία και η Ισπανική Κυβέρνηση αμφισβητούν την ερμηνεία του εθνικού δικαίου από το αιτούν δικαστήριο, υποστηρίζοντας, κατ' ουσίαν, ότι, σύμφωνα με μια ορισμένη τάση της εθνικής νομολογίας, μπορεί να τύχει εφαρμογής το άρθρο 311 του κώδικα ποινικής δικονομίας, το οποίο προβλέπει ότι δεν επιτρέπεται η άσκηση προσφυγής κατά των διατάξεων περί διενέργειας ή μη διενέργειας των ανακριτικών πράξεων που ζητούν τα υποκείμενα της ποινικής δίκης. Συναφώς αρκεί να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να αποφαίνεται επί της ερμηνείας εθνικών διατάξεων και να κρίνει αν η ερμηνεία τους από το εθνικό δικαστήριο είναι ορθή, δεδομένου ότι το ζήτημα αυτό εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων[56].

Πρόταση

63. Κατά συνέπεια, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που του υπέβαλε ο Juzgado Central de Instrucción nº 6 de la Audiencia Nacional (έκτος τακτικός ανακριτής του ανώτερου ειδικού δικαστηρίου, Ισπανία) ως εξής:

Το άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 2017, σχετικά με την εφαρμογή ενισχυμένης συνεργασίας για τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, καθώς και των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας,

έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας τα πρόσωπα σε βάρος των οποίων διεξάγεται έρευνα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας δεν μπορούν να προσβάλλουν απευθείας ενώπιον του αρμόδιου εθνικού δικαστηρίου την απόφαση με την οποία, στο πλαίσιο της έρευνας αυτής, ο επιληφθείς της υπόθεσης Ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας κλητεύει ορισμένα πρόσωπα προκειμένου να εμφανιστούν και να εξεταστούν ως μάρτυρες, όταν η απόφαση αυτή προορίζεται να παραγάγει έννομα αποτελέσματα έναντι των υπό έρευνα προσώπων. Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει αν τούτο συμβαίνει, εξετάζοντας αν η απόφαση αυτή αποτελεί πράξη που αποσκοπεί στην παραγωγή δεσμευτικών εννόμων αποτελεσμάτων, ικανών να θίξουν τα συμφέροντα των υπό έρευνα προσώπων μεταβάλλοντας ουσιωδώς τη νομική τους κατάσταση. Προς τούτο, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να εξετάσει την ουσία της απόφασης και

[56] Απόφαση της 3ης Ιουλίου 2019, UniCredit Leasing (C-242/18, EU:C:2019:558, σκέψη 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

να εκτιμήσει τα αποτελέσματά της με γνώμονα αντικειμενικά κριτήρια, όπως το περιεχόμενό της, λαμβάνοντας υπόψη, κατά περίπτωση, το πλαίσιο εντός του οποίου εκδόθηκε και τις εξουσίες του οργάνου που την εξέδωσε.